

گزیده بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی

خامنه‌ای عزیز ۱۲

در محفل انس با قرآن کریم

۳ فروردین ماه ۱۴۰۲ | اول رمضان ۱۴۴۴

قرآن برای همه بخشهای زندگی درس دارد

تلاوت باید برای اثرگذاری باشد

تلاوت قرآن یک هنر بزرگ و مرکب است

سید علی خامنه‌ای

۱۴۰۲/۱/۳

گزیده بیانات رهبر انقلاب در محفل انس با قرآن کریم ۳ فروردین ۱۴۰۲

- ۱) شروع کلام با نام و حمد خداوند و صلوات و سلام بر حضرت محمد ﷺ و اهل بیت علیهم السلام بویژه حضرت بقیه الله ﷺ
- ۲) حقیقتاً امروز شما با حضور خودتان، با برنامه‌های جذاب و زیبای خودتان ماه رمضان را که طلیعه بخشیدید، سال را هم برای ما با این آغاز زیبا و شیرین، شیرین کردید.
- ۳) ما امروز قاریان برجسته و خوش‌خوان و صحیح‌خوان و آشنا با شیوه‌های خوب تلاوت در کشور زیاد داریم. واقعاً انسان همین طور یکی پس از دیگری مشاهده میکند. باید خدا را شکر کنیم.^۱
- ۴) اگر بخواهیم با قبل از انقلاب مقایسه کنیم که اصلاً قابل مقایسه نیست. امروز قابل شمارش نیست. از بس بحمدالله تلاوتگران قرآن در همه‌جای کشور در سراسر کشور [زیادند].
- ۵) به من گزارش دادند که رشد قرآن در جامعه از همه شاخص‌های رشد در کشور بالاتر است؛ این خیلی مایه خرسندی و خوشحالی است.
- ۶) قاری و تلاوت‌کننده قرآن، رساننده پیام خدای متعال به مستمعین است. یعنی دارید رسالتی انجام می‌دهید و پیام خدا را به دل‌های ما میرسانید؛ این خیلی مقام والا و برجسته‌ای است.

---

۱ بنده رادیو تلاوت را و برنامه‌های قرآنی تلویزیون را تا حدودی گوش میکنم. هر وقت یک تلاوتی را می‌شنوم که به نظرم جذاب و پخته و برجسته می‌آید، از ته دل خدا را شکر میکنم؛ و بحمدالله این زیاد اتفاق می‌افتد.

۲ قبل از انقلاب در همه مشهد که همان روز هم یکی از مراکز مهم مثلاً تلاوت و قرائت و مانند اینها محسوب میشد، شاید آن تلاوتگری که میتوانست قرآن را صحیح و خوب بخواند، دو نفر یا حداکثر سه نفر بیشتر نبودند. مثلاً فرض کنید آقای فاطمی، آقای مختاری، همین دو سه نفر بیشتر نبودند

- ۷) برای اینکه این پیام را خوب منتقل کنید، ابزارهایی لازم است که یکی اش صدای خوب است، یکی اش شگردهای اثرگذاری است، مثل لحن و بعضی از خصوصیات دیگر.
- ۸) من میبینم بعضی از قراء عزیز ما، با این نکات کاملاً آشنایند و آنها را به کار میبرند، از آنها استفاده میکنند و اثرگذاری تلاوتشان چند برابر میشود.

استماع قرآن

۹) استماع قرآن یک کار واجب و لازمی است:^۳

- ۱) وظیفه است به خاطر ایمان؛ لازمه ایمان به وحی است.^۴ اینهایی که قرآن را تلاوت میکنند [با رعایت] حق تلاوت، اینها ایمان دارند؛ پس تلاوت قرآن لازمه ایمان است.
- ۲) زمینه ساز رحمت الهی است؛ شنیدن و استماع قرآن، زمینه ساز رحمت الهی است؛ دیگر چه بهتر از این! این یکی از مهم ترین عواملی است که میتواند انسان را با رحمت الهی آشنا کند.
- ۳) استماع قرآن یک امر تفننی نیست. تدبر آن وقتی حاصل میشود که شما تلاوت کنید یا استماع کنید.

تدبر در قرآن

- ۱۰) تلاوت را باید با تدبر انجام داد. مشکل مردم عزیز ما این است که با زبان قرآن آشنایی درستی ندارند. در کشورهای عربی، مردم مستقیم میفهمند مراد را، یعنی همین ظاهر قرآن برای همه استفاده دارد؛ مشکل ما اینجا است؛ این را باید یک جوری حل کنیم.
- ۱۱) شیوهای باید انتخاب کرد. همین مجموعه های قرآنی ببینند چه کار میشود کرد که وقتی شما تلاوت میکنید، مردم بتوانند مضامین را، مفاهیم را بفهمند.^۵

۳ حالا یا با تلاوت قرآن برای خود یا استماع قرآن از دیگری

۴؛ الَّذِينَ آمَنَهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ أُولَئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ؛ (سوره بقره، بخشی از آیه ۱۲۱)

۵ میفرماید: وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ؛ (سوره اعراف، آیه ۲۰۴)

۶ «أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ»

۷ که البته «ظاهره اُنْبِقُ و باطنه عمیق»

۸ الان در رادیو تلاوت قبل از آنکه تلاوت را پخش کنند، مجری از روی همین تفاسیر متداول مجملی از مضمون یک یا دو آیه از آیاتی را که بنا است این قاری بخواند بیان میکند؛ خیلی خوب است. قبل از انقلاب هم بنده در جلساتی شرح مفصلی را مثلاً به قدر شاید یک ساعت درباره یک موضوعی، ایستاده بحث میکردم؛ آیات آن موضوع را انتخاب کرده بودیم. بعد از صحبت من، قاری می آمد روی منبر می نشست و تلاوت قرآن میکرد.

۱۲) یکی از کارهای خیلی خوب، **رواج تلاوت و استماع قرآن در همه مساجد** است. بتوانیم، هر مسجدی را یک پایگاه قرآن قرار بدهیم؛ یعنی هر روز یا لاقلاً هفته‌ای یک بار از یک یا دو قاری دعوت کنند قبل از نماز بیاید قرآن بخواند، مردم گوش کنند؛ حالا یا خود او، یا یک نفر در کنار او تفسیر و ترجمه تفسیری کوتاه و مختصری را هم برای فهم مردم بیان کنند.

۱۳) یک مقداری **بایستی به مسائل مربوط به قرآن اهتمام ورزید**. قرآن کتاب زندگی است، قرآن برای همه بخشهای زندگی درس دارد. نه فقط مسائل مربوط به عالم آخرت^۱ حتی مسائل مربوط به زندگی شخصی ما، زندگی خانوادگی ما، مسئله حکومت ما، مسئله ارتباطات بین‌المللی ما، برای همه اینها در قرآن حکمت هست، تدبیر هست. خب بایستی ما از قرآن استفاده کنیم.

۱۴) بحمدالله جامعه قرآنی امروز وسیع است. زیرساخت خیلی فراوان است؛ **بایستی روی مسئله تلاوت قرآن، روی مسئله آشنایی با قرآن و مفاهیم قرآن**، هر چه ممکن است کار کنیم، این مسئله مهمی است.

اثرگذاری بر مخاطب

۱۵) تلاوت باید برای اثرگذاری بر مخاطب باشد. یعنی شما تلاوت را که شروع میکنید، نیتتان باید این باشد که این **تلاوت شما در مخاطب اثر بگذارد**.

۱۶) ما **دو جور تلاوت داریم**:

۱) یک جور آن تلاوتی که **هدفش اثرگذاری** است،

۲) یک جور آن تلاوتی که **هدفش آواز خوانی** است.^{۱۲}

۹ که آنها در قرآن خیلی سنگین و پُرنرنگ و قوی است.

۱۰ قاری قرآن زیاد داریم، حافظ قرآن زیاد داریم، تلاوتگر قرآن زیاد داریم، مستمعین و علاقه‌مندان به قرآن زیاد داریم؛ در مجالس قرآنی شرکت میکنند، انسان میبیند.

۱۱ که البته این شگردهایی دارد که من بعضی از آنها را رض میکنم؛ البته اغلب شماها هم آشنا هستید.

۱۲ تعجب نکنید. حالا شماها الحمدلله چون خودتان همه خوب و پاک و دارای نیت صادق هستید. این قرآء بیرونی، خارج از کشور ما، بعضی‌هایشان وقتی تلاوت میکنند، گویی اصلاً غرضشان این است که لحنها و شیوه‌ها را مدام به رخ مستمع بکشند! یک عده مستمع حرفهای دارند؛ های‌وهوی، فریاد میزنند، اینها از آن موسیقی زیبا و فعالی که او به کار برده لذت میبرند؛ شاید اصلاً توجه به معانی هم نداشته باشند. خود آن قاری هم همین جور است.

۱۷) **تکرار آیات خیلی خوب است. تأثیر گذار است؛** اما [تکرار] «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * الر» چه فایده‌ای دارد؟ چه تأثیری در مخاطب دارد؟ جز اینکه شیوه‌های مختلف خواندن را — شیوه‌های موسیقایی را [نشان بدهد]. این تلاوت، تلاوت مطلوب نیست.^{۱۳}

۱۸) **تلاوت باید برای اثرگذاری باشد.** البته اثرگذاری در درجه اول به خود آن خواننده مربوط میشود. آن خواننده اگر چنانچه خودش از تلاوتش متأثر باشد^{۱۴} اثرش طبعاً زیادتر است.

شگردهای اثرگذاری

۱۹) شگردهایی دارد که من حالا بعضی را عرض میکنم:^{۱۵}

۱) یکی از شگردها استفاده از **اختلاف قرائت** است.

❖ اختلاف قرائت را **بعضی‌ها برای خودنمایی** میخوانند، یعنی واقعاً هیچ فایده‌ای ندارد؛ قرائتهای شاذ و ضعیف، قرائتهای مهجور. گاهی اوقات حتی یک مقداری ذهن را دور هم میکند، متوجه یک چیزهای دیگر میکند؛ بنده هیچ توصیه نمیکنم.

❖ **بعضی از اختلاف قرائتها خیلی خوب است**، من دو سه نمونه را ذکر بکنم:

- یکی این تلاوت عبدالباسط است در سوره یوسف، **هَيْتَ لَكَ**،^{۱۶} که همین طور پشت سر هم تکرار میکند، وَ قَالَتْ هَيْتَ لَكَ، وَ قَالَتْ هَيْتَ لَكَ، وَ قَالَتْ هَيْتَ لَكَ؛ او میخواهد اهمیت موقعیت را نشان بدهد؛ اگر عبور کند، یک چنین موقعیت مهمی مورد توجه قرار نمیگیرد.^{۱۷}
- مثلاً در آن «**سَلَامٌ عَلَىٰ آلِ يَاسِينَ**»^{۱۸} تنها ورش اینجا «آل یاسین» خوانده؛ بقیه همه «آل یاسین» خوانده‌اند. مثلاً تکرارش بد نیست.

۱۳ یک قاری خیلی خوش‌خوان و خوش‌صدایی، فرض کنید محمد عمران سوره یوسف [را چنین خوانده:]: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * الر» بعد «تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ الْمُبِينِ». چند آیه که میخواند، برمیگردد [دوباره میخواند:]: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * الر»؛ دنباله‌اش را نمیخواند. من شمردم شاید حدود هشت نه مرتبه گفت: بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ * الر؛ خب چرا؟

۱۴ که انسان مبیند بعضی از خواننده‌های مصری حقیقتاً خودشان از آن تلاوتشان متأثرند.

۱۵ نه اینکه بخواهم آن شگرد را به شما یاد بدهم؛ شما خودتان بهتر از من بلدید؛ مقصودی دارم.

۱۶ سوره‌ی یوسف، بخشی از آیه ۲۳

۱۷ یک جوانی در یک اتاق خلوتی و یک زن آن چنانی‌ای با این اصرار متوجه او است و او امتناع میکند. این اهمیت این مسئله است؛ یعنی میخواهد موقعیت را آن چنان مشخص کند در ذهن مخاطب که کأنه دارد در مقابل چشم او اتفاق می‌افتد، لذاست که تکرار میکند. اینها را اگر چنانچه دوستان تمرین کنند و این جور عمل کنند، به نظر میرسد خیلی خوب است.

۱۸ سوره‌ی صافات، آیه ۱۳۰؛ «درود بر پیروان الیاس.»

- یک نمونه جالب دیگری که خیلی برای من شیرین و جذاب بود، تلاوت شیخ مصطفی اسماعیل است در سوره نمل که وقتی حضرت میفرماید که «**أَيُّكُمْ يَأْتِينِي بَعْرَشِهَا**» اینجا «**قَالَ عَفْرَيْتُ مِنَ الْجِنَّ**»؛ این [اختلاف قرائت] خودش را نشان میدهد.^۹ همان جا بعد از «**أَنَا آتِيكَ**» که قرائت معروف حفص از عاصم است، قرائت ورش را تکرار میکند برای خاطر اینکه قرائت ورش آن غرور این عفریت را بیشتر نشان میدهد.
- بعد، آن «**الَّذِي عِنْدَهُ عِلْمٌ مِنَ الْكِتَابِ**» میزند توی دهن این؛ آن هم میگوید «**أَنَا آتِيكَ بِهِ قَبْلَ أَنْ يَرْتَدَّ إِلَيْكَ طَرْفُكَ**» اینجا هم [شیخ مصطفی اسماعیل] همین کار را میکند، یعنی در واقع یک حرکت غرورآمیز غلط «**عَفْرَيْتُ مِنَ الْجِنَّ**» را یک بنده خالص مؤمن از اصحاب حضرت سلیمان، به او جواب میدهد و در واقع توی دهن او میزند.

۲) نکته دیگر در مورد **قطع و وصل‌ها** است:

- ❖ قطع و وصل‌ها گاهی اوقات موجب میشود که **مطلب در ذهن جا بگیرد**،
- ❖ گاهی اوقات موجب میشود که **اهمیت مطلب و خصوصیت** و نکته‌ای که در مطلب هست نشان داده بشود.

- باز تلاوت مصطفی اسماعیل در سوره قصص: «**فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْسِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ**»؛^{۲۰} مصطفی اسماعیل میگوید «**فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْسِي**»، «**عَلَى اسْتِحْيَاءٍ**» را نمیگوید؛ یک فاصله‌ای میکند، بعد میگوید؛ برای اینکه این حیا کردن دختر معنا دارد. «**عَلَى اسْتِحْيَاءٍ**» این را میخواهد مشخص کند، میخواهد این را برجسته کند.^{۲۱}

۳) یا تکرار بعضی از آیات یا تکرار بعضی از جملات یا **ارتفاع و انخفاص صوت**^{۲۲} در بعضی از جاها، اینها همه شگردهای مهمی است که کمک میکند به تأثیرگذاری قرآن در دلها.

۱۹ جن تحت فرمان حضرت سلیمان بودند، اما دلشان با حضرت سلیمان نبوده که «**تَبَيَّنَتِ الْجِنَّ أَنْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ الْغَيْبَ مَا لَبِثُوا فِي الْعَذَابِ الْمُهِينِ**»- که در سوره [سبأ است] - این نشان دهنده این است که اینها تحت فرمان بودند، اینها مجبور بودند، حضرت تسخیر کرده بود اینها را، اما دلشان با حضرت نبوده.

۲۰ سوره‌ی قصص، بخشی از آیه‌ی ۲۵؛ «پس یکی از آن دو زن - در حالی که به آزر گام برمیداشت - نزد وی آمد...».

۲۱ خب این همان دختری است که نیم ساعت قبل از این یا یک ساعت قبل از این، پهلوی همین جوان بوده و گوسفندانش را آب داده و رفته؛ حالا چرا خجالت میکشد، [ولی] آن وقت خجالت نمیکشید؟ اینجا رفته‌اند پیش پدر صحبت کرده‌اند و از این جوان تعریف کرده‌اند، یک گفتگویی داخل خانه شده راجع به این جوان، لذاست که این دختر حالت حیا دارد وقتی که می‌آید.

۲۲ بالا رفتن و پایین آمدن صوت.

۲۰) به هر حال، کار شما کار مهمی است، کار بزرگی است، کار برجسته‌ای است، کار فنی‌ای است، **تلاوت قرآن یک هنر بزرگ و مرگب است**؛ یعنی ترکیب است از آهنگ و خصوصیات گوناگونی که در تلاوت مورد توجه است برای اینکه انسان بتواند اثر بگذارد.

۲۱) فقط توجه داشته باشید که تلاوت را برای نوع لحن انجام ندهید؛ تلاوت را با هر لحنی که میخوانید، **به قصد تأثیر گذاری در طرف مقابل انجام بدهید**؛ یعنی نیت و هدف این باشد.^{۳۳}

۲۲) امیدواریم ان شاءالله خدای متعال به همه‌ی شما توفیق بدهد، به همه‌ی ما **توفیق بدهد با قرآن بیشتر مانوس بشویم**، با قرآن بیشتر آشنا بشویم، بتوانیم ان شاءالله وظیفه خودمان را در این بخش از مسائل قرآنی عمل کنیم.

۲۳) **بخش مهم، عمل به قرآن است** که آن یک باب دیگری است و مقوله بسیار وسیعی است؛ در بخش مربوط به تلاوت و احترام به قرآن، این خصوصیات را عرض کردیم. امیدواریم ان شاءالله خداوند شماها را موفق بدارد.

دعای پایانی

۲۴) پروردگارا! به حق محمد و آل محمد ما را با قرآن محشور کن؛

۲۵) ما را با قرآن زنده بدار؛

۲۶) با قرآن در قبر و قیامت محشور بفرما؛

۲۷) بیشترین بهره‌ی قرآنی را برای ما مقدر بفرما؛

۲۸) جامعه‌ی ما را جامعه‌ی قرآنی قرار بده؛

۲۹) کسانی که به ما قرآن تعلیم کردند، کسانی که تجوید یادمان دادند، کسانی که رموز قرآنی را به ما تعلیم کردند، پروردگارا! آنها را مشمول لطف و رحمت و مغفرت خودت قرار بده؛

۳۰) اساتید قرآنی ما را خداوند ان شاءالله با اولیائش محشور کند.

۳۱) والسلام علیکم ورحمةالله و برکاته

۳۳ نه مثل بعضی از همین خواننده‌های معروف عرب؛ حالا من از مصطفی اسماعیل تعریف کردم، اما ایشان هم گاهی اوقات همین جور است؛ یک وقتی جوری میخواند که آدم احساس میکند گویا میخواهد لحن را و کیفیت خواندن را به رخ مخاطب بکشد و تحت تأثیر قرار بدهد، لکن در موارد زیادی هم تلاوت او تلاوت تأثیرگذار معنوی است.

